

COVID-19 АССОЦИРЛАНГАН ОВҚАТ ҲАЗМ ҚИЛИШ ТИЗИМИ КАСАЛЛИКЛАРИ ЭПИДЕМИОЛОГИЯСИ ВА COVID-19 БИЛАН КАСАЛЛАНГАН БЕМОРЛАРДА КОМПЬЮТЕР ТОМОГРАФИЯСИ

Болтабоев Алишер Муродилович, Араббоев Мухаммадқодир

Фарғона Жамоат саломатлиги Тиббиёт Институти Факултатив терапия кафедраси асистенти, Фарғона Жамоат саломатлиги Тиббиёт Институти
Даволашиши 4-курс талабаси

ali_shayx@mail.ru

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада COVID-19 ассоцирланган овқат ҳазм қилиш тизими касалликлари эпидемиологияси шунингдик COVID-19 билан касалланган беморларда компьютер томографияси аҳамияти ва ўрнини аниқлаш. Тадқиқот мақсади коронавирус инфекциясининг рентгенологик кўринишлари учраш тезлиги ва хусусиятларини, ҳамроҳ касалликларда ўпка шикастланишларини ўрганишга бағишиланган. Шу мақсадда тадқиқот давомида COVID-19 билан касалланган беморлардан клиник мисоллар келтирилди. Хулоса ўрнида шуни айтиш керакки, янги коронавирус инфекцияси пандемияси шароитида КТ асосий аҳамияти SARS-CoV-2 РНК таҳлилини ўтказиш имкони бўлмагандан ёки манфий бўлганда шароитда COVID-19 ташхисини қўйишда ва касаллик оғирлик даражасини аниқлашда жуда муҳим ҳисобланади. COVID-19 касаллигига динамикада ўпка тўқимаси ҳолатини КТ ёрдамида кузатиб туриш терапияни коррекциялашда муҳимдир. Клиник амалиётда КТ усули COVID-19 га хос ўзгаришларни аниқлашдан ташқари, ҳамроҳ касалликларга чалинган беморларда ўпка ва ўпкадан ташқари патологияларни дифференциал ташхислаш имконини беради.

Калит сўз: COVID-19, коронавирусная пневмония, мультиспиральная компьютерная томография, дифференциальная диагностика.

Кириш. 2020 йилга қадар инсоният коронавирусларни жиддий асоратлар келтириб чиқармайдиган мавсумий ЎРВИ вируслари сифатида қарашган. 2019-йилнинг ноябринда Хитой Халқ республикаси Гуандун вилояти қишлоқ жойларида янги, илгари фанга номаълум бўлган коронавирус оқибатида 11% ўлим даражаси билан "оғир ўткир респиратор синдром" (TOPC, SARS) номли касаллик авж олди. Бу касаллик қўзғатувчисига SARS-CoV номи берилди ва кейинчалик Betacoronavirus турига киритилиб, оғир ўткир респиратор синдром билан боғлиқ коронавируснинг янги тури келиб чиқди [5].

2012-йил сентябр ойида бетакоронавирус тури ичида янги тур (яқин Шарқ респиратор синдроми билан боғлиқ коронавирус) сифатида таснифланган бошқа илгари номаълум коронавирус (MERS-CoV) оқибатида "яқин Шарқ респиратор синдроми" (МЕРС) деб номланган нафас олиш билан боғлиқ оғир касаллик ҳолатлари яқин Шарқ давлатларида қайд этила бошланди [1,2]. 2020 йилнинг май ойи охирига келиб дунё бўйича 6,1 млн.дан ортиқ SARS-CoV-1 инфекцияси билан касалланган bemorlar аниқланди, шундан 370.000дан ортиғи летал оқибат билан тугади. Янги инфекциянинг авж олиши биринчи марта 2019-йилнинг охирида Ухань (Хитой) шахри маҳаллий аҳолиси ўртасида кузатилди. Ҳозирги COVID-19 эпидемияси ўлим даражаси оғир ўткир респиратор синдром (SARS) ёки яқин Шарқ респиратор синдроми (MERS)га нисбатан анча паст. Бироқ SARS-CoV-2 вируси анча тез тарқалиб, SARS ва MERS вирусларига қараганда нисбатан кўпроқ летал оқибат кузатилади. Генетик тадқиқотлар шуни кўрсатдик, COVID-19нинг этиологик агенти SARS CoV(2002–2003 гг.) билан чамбарчас боғлиқ ва Betacoronavirus авлодига мансуб оғир ўткир респиратор синдром ҳолатини келтириб чиқаради. Шу боис, ушбу вирус SARS-CoV-

2. дейилади (9). Янги коронавируслар бутун дунё бўйлаб тарқалиб, тез тиббий ёрдамни ташкил этишда бироз муаммоларга сабаб бўлди. Дунё иқтисодиётини инқизотга учратди. Шубоис, турли мамлакатлар тадқиқотчилари вирусли инфекцияларнинг кечиш йўлларини ишлаб чиқиши, диагностика тестлари, профилактика вакциналари ва дори-дармонларни яратиш касаллик ривожланишига тўсқинлик қилувчи асосий омиллар ҳисобланади. Уханда ўтказилган ретроспектив тадқиқотлар шуни кўрсатдик, COVID-19 нинг асосий клиник белгилари иситма, йўтал, нафас қисилиши, ҳансираш эканлигини кўрсатди. COVID-19 нинг кам тарқалган аломатлари балғам, бош оғриғи, қон тупуриш ва ошқозон-ичак томонидан қузатиладиган белгилар ҳисобланади. Соғлиқни сақлаш тизимишинг асосий ва энг долзарб муаммоларидан бири шифохонадан ташқари орттирилган пневмония ҳисобланиб, юқори касалланиш ва ўлим бериши билан боғлиқ. Ҳозирги вақтда COVID-19 янги коронавирусли инфекциясининг пандемияси яна шу мавзуга мурожаат қилишга мажбур қиласди, чунки SARS- CoV-2 вируси томонидан кузатилган пневмония ва ўпка зарарланишини ташхислаш, даволашмасалаларини таҳлил қилиш ўта муҳимдир. Шу ўринда таъкидлаш лозимки, Жаҳон Соғлиқни сақлаш ташкилоти маълумотларига кўра, ҳар йили пневмония ва гриппдан 3 миллиондан ортиқ киши нобуд бўлади. Одатда, бу сурункали обструктив ўпка касаллиги (ОЎК), хавфли ўсмалар, қандли диабет ва бошқа ҳамроҳ касаллклари бўлган кекса ёшдаги bemorlaradir [3,4]. COVID-19 янги коронавирусли инфекцияси ярим миллиондан ортиқ инсон ҳаётига зомин бўлди ва дунё бўйича инфекцияланганлар сони 10 миллиондан ошди [6,7]. Коронавируспневмонияси

бир неча босқичда содир бўлади: 1. Вирусемия. Касалликнинг кечиши оддий тумовга ўхшайди, бу давр 7 кундан 9 кунгача давом этади. 2. Касаллик синиши 9 кундан 14 кунгача содир бўлади. Бунга сабаб нафас аъзолари эпителий хужайраларининг шикастланиши, бактериал инфекция қўшилиши билан боғлиқ. 3. Агар пневмония эрта босқичда аниқланилган бўлмаса, нафас олиш дистресс-синдромини қўзғатади. Одам сунъий нафас олдириш қурилмаси (ИВЛ) ёрдамисиз нафас ололмайди. Иммуносупрессия босқичи. Касаллик эрта босқичларда тўхтатилмаса, ортирилган ва туғма иммунитет йўқолиши кузатилади. 4. Коронавирусли пневмонияда вирус табиатли асосий қўзғатувчига кўпинча патоген флора ва замбуруғли инфекция қўшилади. Одатда нормал нафас олмаслик коронавирус пневмонияси ва ўпка яллиғланишининг бошқа турлари ўртасидаги асосий фарқдир. Коронавирусли инфекцияда пневмония атипик бўлмаган шифохона пневмонияси сифатида таснифланади. Бу касалликда ўпка заарланиши вирус ва шифохона микрофлораси типик вакилларидан бўлмаган бактериал агент қўшилади. Ҳар қандай инфекциянинг патогенезида асосий этап инсон патоген ва шартли патоген микроорганизм биотоплари колонизatsяси кузатилади. Бурун ҳалқумдаги инвазив хусусиятга шартли-патоген микроорганизмларни таҳлил қилиш касалликлар профилактикасини ишлаб чиқишида муҳим. Юқори нафас йўлларининг микробиоценози, макроорганизм микробиотасининг ажралмас қисми сифатида, ўпкада патологик жараённи ҳимоя қилиш ва шакллантиришда фаол иштирок этадиган "орган" ҳисобланади [7,8,9,10].

Касаллик оғирлиги (Covid-19) бўйича енгил шаклдан оғир шаклгача, нафас этишмовчилиги билан кечадиган пневмония ва ўлимгача ҳам олиб келиши мумкин. COVID-19 билан касалланган bemorlar сонининг сезиларли даражада ошиши COVID-19 билан касалланган bemorlarни кузатиш, диагностика қилиш ва даволаш бўйича тажрибанинг тўпланиш имконини берди. COVID-19 пандемиясининг ilk даврида 1099 bemorni кузатиш асосида ўтказилган биринчи умумлаштирувчи тадқиқотда кўкрак қафаси аъзоларининг компьютер томографиясида (КТ) турли хил клиник белгилар ва ўзгаришларнинг частотаси аниқланилди [7,12]. Хусусан, текширилган 975 нафар bemorning 86,2 фоизида компьютер томографиясида (КТ) ўзгаришлар аниқланилган. Шу билан бирга, bemorlarning 51,8 фоизида иккни томонлама ўзгаришлар тасвиранган ва энг кўп учрайдиган «хира ойна» симптоми 56,4%ни ташкил этган. КТ диагностикасидаги асосий нуқта ўзгаришларни касаллик кунларига қараб босқичларга бўлиш эди [8,13]. Кейинчалик турли хил илмий нашрларда COVID-19 касаллигига касаллик босқичига ва касаллик ривожланиш динамикасига кўра, КТ натижаларини фарқлашнинг турли хил вариантлари таклиф қилинди (икки томонлама «хира шиша», «тошли қоплама» ва бошқалар [9, 11]. Пандемия

даврида COVID-19 касаллигига кўкрак қафасининг оддий рентгенограммалари компьютер томографиясига нисбатан кам сезгири эканлиги тадқиқотларда маълум бўлди. Пневмониянинг аускултатив белгилари ва ўпка шикастланиши даражаси ўртасида боғлиқлик йўқлиги, шунингдек, полимераз занжирили реакция (ПЗР) бўйича текширувда сохта манфий натижалар туфайли КТ COVID-19 касаллигига ташхислашнинг таянч усулига айланди. COVID-19 касаллиги пандемияси даврида бронхопулмонал патологияси мавжуд, шу жумладан онкологик касалликлар, сил касаллиги [12, 13] бор бошқа гуруҳдаги беморларнинг эпидемик жараёнга табиий равишда жалб қилиниши, бу bemорларга дифференциал ташхис кўйиш зарурлигини кўрсатади. Бунинг натижасида коронавирус пневмониясини ташхислаш жараёнида рентгенологлар ва клиницистлар уни кўпинча фон бўлиши мумкин бўлган бошқа нафас олиш касалликларидан фарқлашлари керак. Кўп сонли илмий нашрлар COVID-19 касаллигига рентгенологик белгиларнинг дифференциал диагностикаси, уларнинг ўзига хослиги, коронавирус инфекциясининг турли хил вариантларида пайдо бўлиш частотаси, бошқа вирусли ва бактериал пневмонияларда ўпка шикастланиш хусусиятларига бағишлиланган. Ҳақиқий клиник амалиётда бошқа касалликларнинг рентгенологик белгилари бўлган коморбид bemорларда ҳам коронавирус пневмонияси ривожланиши мумкин. Мавжуд илмий нашрларда COVID-19 касаллигининг рентгенологик кўринишларининг частотаси ва хусусиятларини таҳлил қилишга бағишлиланган маълумотлар жуда кам учрайди. COVID-19 билан касалланган bemорларда касаллик ташхисоти ва қиёсий ташхисоти нафақат клиник, балки эпидемиологик жиҳатдан ҳам муҳим аҳамиятга эга, чунки КТ маълумотларини ўз вақтида малакали талқин қилиш тиббиёт муассасаларининг турли бўлимларига bemорлар оқимини тақсимлаш имконини беради.

Тадқиқот мақсади: COVID-19 билан касалланган bemорларда компьютер томографияси аҳамияти ва ўрнини аниқлаш.

Тадқиқот материаллари ва усувлари. Тадқиқот учун материал Фарғона шаҳри бўйича айрим гуруҳ bemорларда ўтказилган компьютер томограмма натижалари ва уларнинг касаллик тарихи протоколлари ҳисобланади. Текширув материали сифатида қон, сийдик, ахлат олинди ва текширув усувлари сифатида умумий қон, сийдик, ахлат тахлили, вирусологик усувлар, ПЦР, коагулограмма, Д димер, ферритин, прокальцитонинни аниқлаш, МСКТ ўтказилди. Компьютер томографияси GE Optima-CT660 диагностик аппаратида 128 кесим олиниши билан ўтказилган. Натижалар ретроспектив ҳолда чуқур статистик таҳлил қилинди.

Тадқиқот муҳокамаси: Фарғона шаҳри бўйича COVID-19 билан касалланган bemорларда ўтказилган клиник лаборатор текширув усувлари

натижаларини таҳлил қилишга асосланган. Кузатув давомида COVID-19 билан касалланган беморларда аниқланган рентгенологик белгиларга асосланган ҳолда беморларни бир нечта тенг бўлмаган гурухларга ажратиш имконини берди: фақат коронавирус пневмонияси белгилари бўлган беморлар, COVID-19 касаллиги комбинацияси ва турли хил коморбид касалликлари бўлган беморлар, COVID-19 белгилари ва унинг асоратлари аниқланган беморлар (плеврит, иккиламчи бактериал пневмония, деструкция, пневмоторакс), бошқа патологияси бўлган беморлар ёки КТда патологияси кузатилмаган беморлар. Куйида COVID-19 диагностикаси, унинг асоратлари ва қўшма касалликларда кўкрак қафаси текшируvida КТ нинг ролини кўрсатадиган клиник мисоллар келтирилган.

1- клиник мисол

Бемор X., 46 ёшда. Касалликнинг 8-кунида шифохонага қўйидаги ташхис билан ётқизилган: “Янги коронавирусли инфекцияси. Икки томонлама полисегментар пневмония, НЕ 2 даражаси». Ҳамроҳ: Артериал гипертензия II даражаси. Семизлик II даражаси.

Бемор қабул қилинган вақтда компьютер томографияси хulosаси: ўпканинг барча соҳаларида перибронховаскуляр ва субплеврал тарқалган, деярли симметрик тарздажойлашган «хира шиша» кўринишидаги кўплаб алоҳида ёки қўшилиб кетган ўчоқлар. Кўшилиб кетган ўчоқлар (6-8 см гача) бўлиб, апикал, ўрта бўлакда, шунингдек, иккала ўпканинг пастки базал сегментларида қайд этилган. Уларнинг фонида ретикуляр компонент ва чизиқли битишма аниқланади, консолидация кузатилмайди. Шикастланиш ҳажми 50-75% (COVID-19 билан касалланган беморларни олиб бориш ва даволаш бўйича вақтинчалик тавсиянома 10 версиясига кўра КТ-3 оғирлик даражасига тўғри келади). Полимераз занжирли реакция (ПЦР) текшируvida РНК SARS-CoV-2 мусбат натижа олинди. Интоксикатсия ва нафас етишмовчилиги (НЕ) кучайганлиги сабабли bemor реанимация бўлимига ўтказилди. Юқори оқимли кислородли терапия берилди, протокол асосида даво чоралари ўтказилди. Бироқ даво чораларига қарамай, касалликнинг 11-кунида bemor ўпка сунъий вентиляциясига ўтказилган (ЎСВ). 12-куни bemordan пневмоторакс, тери ости амфиземаси аниқланганлиги боис, пункция ўтказилди. Беморда иситма маълум муддат давомида ушланиб турди. Касалликнинг 16-кунида рентгенография ўтказилди. Бунда рентгенологик белгиларнинг кучайиши аниқланди. Шикастланиш ҳажми 75% дан ортиқни ташкил этди (КТ-4). Беморда ўткир респиратор дистресс синдром (ЎРДС) кузатилди. Касалликнинг 18 куни такrorий ПЦР текшируvida РНК SARS-CoV-2 манфий натижа олинди. Бу даврда bemordan bemordan прокальцитонин миқдорининг ошиши аниқланди. Бактериологик текшируvida клебсиелла аниқланилган. Кейинчалик, микрофлоранинг сезирлигини ҳисобга

олган ҳолда, антибактериал терапиянинг ўзгариши фонида бемор ҳолатининг барқарорлашуви қайд этилди. Аммо касалликнинг 30-кунида компьютер томографиясида ўнг ўпканинг юқори ва пастки бўлакларида алвеоляр консолидация ҳажмининг ошиши фонида, ўпканинг юқори бўлагида янги кичик консолидация ўчоқлари пайдо бўлади. Чап ўпка, ўнг ўпканинг ўрта бўлагида ҳалқа шаклида консолидация билан ўралган 14 мм ҳажмдаги ҳаво бўшлигининг пайдо бўлиши (абсцесс-хўппоз шаклланиши) кузатилди. Касалликнинг 39-кунида ўпкада алвеоляр консолидатсия соҳалари ҳажми «хира шиша» майдонларнинг сақланиши билан сезиларли даражада камайди, консолидатсиянинг янги ўчоқлари аниқланилмади. Ўнг ўпканинг ўрта бўлагида 17 мм ҳаво бўшлиғи сақланиб қолган. Ўнг плевра бўшлиғида оз миқдорда плеврал суюқлик аниқланилди. Ўтказилаётган муолажаларга қарамасдан, bemорда юрак қон томир тизими томонидан ўзгаришлар аниқланилди. Реаниматсиян чора тадбирлар муваффақиятли ўтказилди, аммо кучли гипоксия таъсирида bemорда вегетатив бузилишлар кузатилди. ЎРДС клиник ва инструментал- лаборатория натижаларининг ижобий динамикаси, икки томонлама хўппозланган пневмониява орофарингеал суртмада РНК SARS-CoV-2 аниқланилмаганлигини боис, bemор реабилитатсия қилиш учун бошқа тиббий муассасага ўтказилди. Шундай қилиб, иммуносупрессив препаратни киритишни талаб қиласиган оғир коронавирусли пневмония билан ётқизилган bemорда динамикада даврий равишда рентгенография ва КТ ўтказиб турилиши вақт ўтиши билан иккиласми бактериал инфекциянинг қўшилиши ташхисини аниқлаш имконини берди (1жадвал).

1-жадвал.

КТ даги ўзгаришларга қараб касаллик оғирлик даражасини аниқлаш

Касаллик оғирлик даражаси	КТ даги ўзгаришлар	Ўзгаришлар ҳажми
Енгил даражаси	«Хира шиша» кўринишидаги ўзгаришлар	Максимал диаметри 3 см.гача бўлган 3 тагача патологик ўзгаришлар кузатилиши
Мўътадил шакли	«Хира шиша» кўринишидаги ўзгаришлар	Максимал диаметри 3 см.дан катта бўлган 3 тадан зиёд патологик ўзгаришлар кузатилиши
Ўрта оғир шакли	«Хира шиша» кўринишидаги ягона консолидатсия ўчоқлари мавжуд ўзгаришлар	Ўпка паренхимасининг 25–50% инфильтратив шикастланиши

Оғир шакли 	«Хира шиша» күринишидаги күплаб консолидатсія мавжуд ретикуляр ўзгаришлар паренхимаси архитектоникаси бузилиши	Диффуз ўпканинг шикастланиши	ўзгаришлар, полисегментар

2-жадвал.
КТ даги ўзгаришларга қараб ularни таснифлаш

Ўзгаришлар даражаси	КТ даги асосий ўзгаришлар	Ўзгаришлар ҳажми
КТ – 0 даражаси	Эпидемиологик ва клиник картинаға мөс вирусли	
	пневмонияга тұғри келадиган КТ ўзгаришлар бўлмаслиги	
КТ – 1 енгил даражаси	Бошқа белгилар кузатилмасдан «хира шиша» күринишидаги ўзгаришлар	Ўпка паренхимасининг 25% дан кам қисми жараёнга кўшилиши
КТ – 2 ўрта оғир даражаси	Бошқа белгилар кузатилмасдан «хира шиша» күринишидаги ўзгаришлар	Ўпка паренхимасининг 25-50% дан зиёд қисми жараёнга кўшилиши
КТ – 3 оғир даражаси	Консолидатсія ўчоқлари билан «хира шиша» күринишидаги ўзгаришлар	Ўпка паренхимасининг 50-75% қисми жараёнга кўшилиши
КТ – 4 ўта оғир даражаси	«Хира шиша» күринишидаги диффуз зичлашишлар ва ретикуляр ўзгаришлар билан консолидатсія ўчоқларининг кузатилиши. икки томонлама гидроторакс , айрим ҳолларда бир томонлама гидроторакс кузатилиши	Ўпка паренхимасининг 75% дан зиёд қисми жараёнга кўшилиши

1-клиник мисол.

Бемор Т., 55 ёшда. Беморда 5 кун давомида тана ҳароратининг $39,5^{\circ}\text{C}$ гача кўтарилиши, қуруқ йўтал, ҳансираш кузатилган. Амбулатор равишида SARS-CoV-2 РНК сига олинган таҳлил натижаси мусбат берган. Симптоматик даволаш ўтказилди, бироқ даволанишнинг самараси кузатилмади. Касалликнинг 6-куни шошилинч касалхонага ётқизилган. Бемор қабул қилинганда аҳволи оғир. Тана ҳарорати: $39,5^{\circ}\text{C}$. Онги ўзида, саволларга адекват жавоб беради. НС 22 мин. Сатурatsіяси 93%. Юрак уриши бир дақиқада 90 зарба. Қабул пайтида КТ натижаси: иккала ўпка паренхимасида кўплаб «хира шиша» кўринишидаги ўчоқлар минималретикуляр ўзгаришлар билан кузатилди (CO-RADS 5, КТ-2). Даволаш COVID-19 билан касалланган bemorlarни олиб бориш ва даволаш бўйича вақтингчалик тавсиянома 10 версиясига асосан бошланди. Кислородли терапия ўтказилди. Касалликнинг 8-кунида НЕ нинг кўпайиши, сатурatsіянинг 89% гача камайиши, нафас сонининг 30 тагача кўпайганлигини эътиборга олиниб, интенсив терапия бўлимига ўтказилди. Беморга интубатсіяқилиниб, ўпка сунъий вентиляцияси қилинган. Касалликнинг 18-кунида оксигенатсіянинг кескин камайиши туфайли КТ ўтказилди ва чап томонлама пневмоторакс аниқланилди. Шу муносабат билан плевра бўшлигини дренажлаш амалга оширилди. «Хира шиша» фонида ўнг ўпканинг пастки бўлагида ҳаво бўшлиғи, шунингдек, чап томонлама пневмоторакс билан консолидатсіяни кўрсатади. Чапда - чап плевра бўшлиғидаги қисман сиқилган ўпка паренхимасида «хира шиша» аниқланилди. Давом этилаётган даволаниш фонида bemornинг умумий аҳволи яхшиланди, bemor ўзи мустақил нафас олишни бошлади ва бўлимга ўтказилди. Кейинги тикланиш даври асоратсиз ўтди, bemor касаллик бошланган кундан бошлаб 51- кунида қониқарли ҳолатда уйга чиқарилди. Ушбу клиник мисолда КТ пневмония билан асоратланган оғир коронавирус инфекцияси, ўпка тўқималари деструкцияси билан бактериал суперинфекция, пневмоторакс туфайли узоқ вақт реаниматсія бўлимида ётган bemorда ўпкадаги ўзгаришлар динамикасини кузатиш имконини берди.

2-клиник мисол

Бемор А., 68 ёшда. 2020 йил январь ойи бошида касалхонада шифохонадан ташқари пневмония ташхиси билан даволанган. Йўлдош касалликлар: Гипертония III босқичи. Бош мияда қон айланиш бузилиши. Паркинсон касаллиги. Семизлик II даражаси. 2020 йил сентябрда «шифохонадан ташқари пневмония» ташхиси билан такрорий ётқизилган. Икки марта бурун халқум ва оғиз халқумдан олинган суртмада РНК SARS-CoV-2 аниқланилмаган. КТ маълумотларига кўра, чап ўпканинг илдиз соҳасида катта инфильтратсія мавжуд бўлиб, бубактериал пневмонияга хосдир. Даволаниш жараёнида динамикада чап ўпка инфильтратсіянинг тўлиқ регрессияси қайд этилди. Бемор умумий аҳволи

яхшилангач, уйга жавоб берилган. Бироқ эртаси куни беморда тана ҳароратининг 38 С гача кўтарилиши аниқланилган. Шу муносабат билан шифохонага такрорий ётқизилган. Қабул қилингандан сўнг беморнинг аҳволи ўртacha оғирликда эди, ҳаракатчанлиги чекланганлиги сабабли мажбурий позицияни эгаллаганди. Ўпкада аускультатив хириллашлар эшитилмайди. SpO₂ – 94%. Оғиз халқумдан олинган суртмада SARS-CoV-2 РНКси аниқланилган.

Қабул қилингандан кўкрак қафасининг КТ маълумотлари: иккала ўпканинг паренхимасида ўпка тўқималарининг кислород билан тўйиниши пасайган, кўп жойларда диффуз характеристерга эга, «хира шиша» кўринишида илдиз олди ва субплеврал соҳаларарада жойлашган. Охирги кунларда бемор соғлигининг ёмонлашиши, ўпка шикастланиш ҳажмининг КТ-3 гача кўтарилиши кузатилди. Касалхонга ётқизилганининг 21 кунида умумий аҳволининг барқарорлашуви ва қисман регрессиясидан сўнг уйга юборилди. Шундай қилиб, бемор А.нинг анамнезига кўра, пневмониянинг биринчи эпизоди (эҳтимол, гипостатик хусусиятга эга) бактериал инфекция, иккинчи эпизод эса коронавирус инфекцияси билан боғлиқ деб ҳисоблаш мумкин.

Бемор С., 58 ёшда. 2005 йилда кўкрак бези саратони туфайли чап томонда лимфа тугунлари билан радикал мастэктомия, сўнгра полихимотерапия ва нур терапияси қабул қилган. 30.04.2020 озгина жисмоний зўриқишда ҳансираш туфайли касалхонага ётқизилган. Беморда кардиомиопатия аниқланилди. Беморга қўйидаги ташхис қўйилди: Гисс тўплами чапоёғи блокадаси. 1-даражали атриовентрикуляр блокада. Чап қоринча ташлаш фракцияси камайиши (26%). Сурункали юрак етишмовчилиги III даражаси. Икки томонлама гидроторакс. Плеврал суюқлик аниқланилган. Бемор стандарт асосида даво муолажалари қабул қилган. Қониқарли аҳволда уйга жавоб берилган. Беморда жавоб берилгандан сўнг бир ҳафта ўтгач, фебрил ҳарорат пайдо бўлди ва ҳансираш яна кучая бошлади. Яшаш жойидаги поликлиника шифокори тавсияси билан компьютер томографияси ўтказилди, унда иккала ўпкада кардиомегалия фонида кўплаб «хира шиша» кўринишидаги ўчоқлар аниқланилди. Периферик жойлашган полисегментар консолидатсия ўчоқлари ўнгда - 50 -75%, чапда - 25 - 50% ни ташкил этади. Бемор тинч ҳолатда ҳансираш билан оғир аҳволда шифохонага ётқизилган. Бемор қабул қилингандан: Тана ҳарорати 36,1°C. Диффуз цианоз. НС 1 дақиқада 22-24. SpO₂ 94%, кислородли терапия билан - 98-100%. Артериал қон босими 100/60 мм.сим.уст.га тенг, юрак уриш тезлиги 125 зарба / мин, ЭКГ да QRS комплекслари билан тахикардия. Бу ҳолат медикаментоз терапия билан бартараф этилди Шиш, гепатомегалия аниқланилмади. Оғиз халқумдан олинган суртмада SARS-CoV-2 РНКси аниқланилди.

Беморни қабул қилиш пайтидаги кўкрак қафасининг КТ маълумотлари:

иккала ўпка паренхимасида интерлобуляр оралиқларнинг диффуз қалинлашиши (интерстициал шиш), шунингдек, «хира шиша» кўринишидаги ўчоқлар ҳам мавжуд. Паренхимада «хира шиша» кўринишидаги ўчоқлар асосан, базал ва ўнгда (ўнгда - 50-75%, чапда - 25-50%, КТ-3, CORADS 4) аниқланилди. Шунингдек, тахминан 14 мм ҳажмдаги инфильтратсия жойлари мавжуд. Плеврал суюқлик қатлами қалинлиги чапда 3 см, ўнгда 1,3 см. Кардиомегалия кузатилди.

Оғир юрак патологиясини ҳисобга олган ҳолда, кардиолог, пульмонолог, терапевт кўригибуюрилди ва даво муолажалари тавсия этилди. Касалликнинг 11-кунида кўкрак қафасининг тақорий КТ текшируvida иккала ўпкада ҳаво ҳажмининг консолидатсия / «хира шиша» кўринишида ҳажми ва сонининг 35% гача камайганлигини аниқланилди (КТ-2). Шу билан бирга, ўпканинг пастки бўлакларининг фиброз туфайли субплеврал зонаси ҳажми камайиши аниқланилди.

Беморнинг даво муолажалари кучайтирилди (диуретик терапия, гипоалбуминемияни ҳисобга олган ҳолда албуминни томир ичига юбориш). Касалликнинг 18- кунида кўкрак қафасининг тақорий рентгенографияси иккала ўпкада консолидатсия / «хира шиша» майдонларининг ҳажми ва сонининг 25% гача пасайишини кўрсатди. Кичик қон айланиш доирасида димланишнинг камайиши, бироқ плевра бўшлиқларида суюқлик миқдорибиз ошганлиги кузатилди. Бемор ҳансирашнинг сезиларли пасайиши (SpO_2 98%), барқароргемодинамика (ЭКГда - юрак уриш тезлиги минутига 78 та, синусли ритм, АҚБ 90/60 мм сим уст.га тенг), С реактив оқсил (СРО) даражасининг 49,9 дан 1,6 мг/л гача. пасайиши аниқланди. SARS-CoV-2. РНК таҳлили икки марта манфий натижа берди. Кейинчалик, bemorга режалаштирилган тарзда юрак ресинхронизатсияси терапияси ўтказилди.

Ушбу клиник ҳолатда КТ ўпкада қон айланиши бузилиши натижасида оғир юрак етишмовчилиги билан коронавирусли инфекцияда ўпка паренхимаси инфильтратсияси белгиларидан қиёсий ташхислаш имконини берди.

Шундай қилиб, bemordagi шикоятлар давомийлиги, SARS-CoV-2 РНК таҳлили манфийнатижалари ва КТ маълумотларини ҳисобга олган ҳолда, bemor бир ойдан кўпроқ вақт олдин коронавирус билан касалланган, касаллик асимптоматик ўтган деб тахмин қилиш мумкин. Бемор касалхонага ётқизилганда аллақачон репликатсия тўхтаган эди. Бироқ, ўпкада КТ томонидан аниқланган коронавирус инфекцияси туфайли юзага келган ўзгаришлар сақланиб қолди. COVID-19 га шубҳа қилинган барча bemorлар учун дастлабки компьютер томографиясини ўтказиш тавсия этилади, агар 7 кун давомида даволаниш пайтида клиник яхшиланиш бўлмаса ёки клинико лаборатор кўрсаткичлар ёмонлашса, тақорий ўтказиш тавсия этилади (2-жадвал).

Хулоса ўрнида шуни айтиш керакки, янги коронавирус инфекцияси пандемияси шароитида КТ асосий аҳамияти SARS-CoV-2 РНК таҳлилини

үтказиш имкони бўлмаганда ёки манфий бўлганда шароитда COVID-19 ташхисини қўйишида ва касаллик оғирлик даражасини аниқлашда жуда муҳим ҳисобланади. COVID-19 касаллигида динамикада ўпка тўқимаси ҳолатини КТ ёрдамида кузатиб туриш терапияни коррекциялашда муҳимдир. Клиник амалиётда КТ усули COVID-19 га хос ўзгаришларни аниқлашдан ташқари, ҳамроҳ касалликларга чалинган беморларда ўпка ва ўпкадан ташқари патологияларни дифференциал ташхислаш имконини беради.

References / сноски / иқтибослар:

1. Национальная 10-я временная декларация Министерства здравоохранения Республики Узбекистан по диагностике и лечению Covid-19. Ташкент 2022.
2. Узакова Г.З., Ярмухамедова Н.А., Джумаева Н.С. Болаларда коронавирус инфекцияси кечишининг узига хос хусусиятлари.-Самарканд: Журнал гепато-гастроэнтерологических исследований, 2021 гг. II - том. С.-126-129.
3. Джумаева Н.С., Ярмухамедова Н.А., Узакова Г.З. Амалиётдан бир ҳолат Covid-19 касаллиги ҳамроҳ касалликлар билан кечиш хусусиятлари.- Самарканд: Журнал гепато- гастроэнтерологических исследований, 2021 гг. I- том. С.-47-50.
4. Орзикулов А.О., Рустамова Ш.А., Караматуллаева З.Э., Ибрагимова Э.Ф. Covid-19 инфекциясини даволашда антикоагулянтлар ўрни ва аҳамияти. – Фаргона: Достижения современной медицины в изучении эпидемиологии инфекционных болезней. Материалы международной научно-практической конференции с участием международных партнерских вузов 10-июня 2021 год. С.206-215
5. РАХИМОВ Н. М. и др. КЛИНИКО-РЕНТГЕНОЛОГИЧЕСКАЯ И КОМПЬЮТЕРНО- ТОМОГРАФИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ТИМОМЫ //ЖУРНАЛ БИОМЕДИЦИНЫ И ПРАКТИКИ. – 2022. – Т. 7. – №. 2.
6. Рустамова Ш. А., Мирзаева Д. А. Ранняя клинико-эпидемиологическая диагностика коронавирусной инфекции у пожилых.- Ташкент: Сборник материалов международной online научно-практической конференции. Актуальные проблемы охраны окружающей среды и здоровье населения в период пандемии коронавирусной инфекции (Covid-19)» 10декабря 2020 года. С.94-98.
7. Рустамова Ш. А., Мирзаева Д. А. Современные подходы к диагностике, профилактике, лечению и реабилитации Covid-19. Казахстан: Сборник материалов III международный конгресс «Непрерывное медицинское образование в республике Казахстан. 26-27 ноября 2020 г.

8. D.A. Khavkina, P.V. Chuliaev, N.A. Yarmukhamedova, D.B. Mirzajonova, A.A. Garbuzov, J.J.Janibekov, T.A. Ruzhentsova INFECTIOUS SAFETY IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC: INTERSTATE EXPERIENCE OF INTERACTION (Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation; 32(2) ISSN 2651-4451 | e-ISSN 2651-446X) 4165-4167.
9. Pan F., Ye T., Sun P., Gui S., Liang B., Li L. Time course of lung changes on chest CT during recovery from 2019 novel coronavirus (COVID-19) Pneumonia. Radiology. 2020 doi: 10.1148/radiol.2020200370.
10. Kligerman S.J., Franks T.J., Galvin J.R. From the Radiologic Pathology Archives: Organization and fibrosis as a response to lung injury in diffuse alveolar damage, organizing pneumonia, and acute fibrinous and organizing pneumonia. Radiographics. 2013;33:1951–1975.
11. Bai H.X., Hsieh B., Xiong Z., Halsey K., Choi J.W., Tran T.M.L. Performance of radiologists in differentiating COVID-19 from viral pneumonia on chest CT. Radiology. 2020 doi: 10.1148/radiol.2020200823.
12. Сахара Сотудех Горбани, Нилюфар Тахерпур, Сахара Баят, Али Гаджари, Париса Мохсени. Эпидемиологические характеристики случаев повторного заражения, рецидива и повторной госпитализации в связи с COVID-19: систематический обзор и мета-анализ (англ.) // Журнал медицинской вирусологии.- 2022.-январь (т. 94, iss. 1).-С.44-53.-ISSN 1096-9071.
13. Дженифер М. Сан, Хоце Матеус, Ю. Като, Кэтрин М. Хасти, Эстер Дон Ю. Иммунологическая память к SARS-CoV-2 оценивалась в течение 8 месяцев после заражения (англ.) // Наука.-2021.-6 января.-ISSN 1095-9203 0036-8075, 1095-9203.
14. ЗЕЙНИТДИНОВА З. А., РИЗАЕВ Ж. А., ОРИПОВ Ф. С. СТЕПЕНЬ ЦИТОЛОГИЧЕСКОГО ПОРАЖЕНИЯ ЭПИТЕЛИЯ СЛИЗИСТОЙ ОБОЛОЧКИ ЩЕКИ ПРИ COVID-19 //ЖУРНАЛ БИОМЕДИЦИНЫ И ПРАКТИКИ. – 2022. – Т. 7. – №. 2.
15. Умурзаков З.Б., Ризаев Ж.А., Умиров С.Э. ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ АДЕКВАТНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОФИЛАКТИКИ COVID-19// Проблемы биологии и медицины, 2021, №2 (127) с134-140
16. Rizaev J.A., Rizaev E.A., Akhmadaliev N.N. Current View of the Problem: A New Approach to Covid-19 Treatment// Medigo-legal update An Internasional journal. 2020, vol 20, N4 India, C1103-1109